

WAARDE REDACTIE

Levensbeschouwing

Een nieuw, pseudo-objectief levensbeschouwelijk-filosofisch vak, daarover wordt in de commissie Onderwijs gesproken (*DS 1 december*). Hoe zit het nu? Om te beginnen krijgt het grootste deel van onze leerlingen katholieke godsdienst, hetzij omdat ze daarvoor kiezen binnen het kader van het gemeenschapsonderwijs, hetzij omdat ze in een katholieke school les volgen. Binnen dat vak wordt zeer veel aandacht besteed aan maatschappelijke tensiões, wetenschap en andere levensbeschouwingen waaronder het humanistische, atheïstische perspectief en de verschillende (grote en kleine) andere religies. De grote meerderheid van onze leerlingen krijgt dus sowieso een brede levensbeschouwelijke vorming. Confessionele vakken (waartoe ik ook zedenleer reken) vormen een zeldzame oase in het curriculum van de leerlingen, waar plaats is voor hun ideeën en vragen, hun ervaringen en verwachtingen, hun visie op de wereld. Katholieke godsdienst, bijvoorbeeld, is al lang niet meer het vanbuiten blikken van alle boeken van de Bijbel, zoals het in de jaren '90 soms nog het geval was. Leerlingen gaan op onderzoek naar de wereld rond hen en alle levensbeschouwelijke vragen, feesten, rituelen en ideeën die ze daar kunnen tegenkomen; gaan op zoek naar zichzelf en hun plaats in de verschillende groepen waar ze deel van uit maken en confronteren bestaande levensbeschouwingen met eigen vragen en overtuigingen.

Het is een illusie dat levensbeschouwing objectief-wetenschappelijk gedoecerd kan worden zonder te hervallen in de fouten van het oude godsdienstonderwijs: opsommend, woordes leren die voor de leerlingen geen betekenis hebben, theorieën en reproductoren. Ironisch genoeg merk ik dat mijn leerlingen aan een jaar godsdienst mondigder, kritischer, zelfvrezender en met meer openheid omgaan met levensbeschouwing en diversiteit. De politieke bezorgdheid die leeft, lijkt geconcentreerd op

één confessioneel vak, en dat is islam. Werk dan aan dat vak. Roep de mensen die verantwoordelijk zijn voor de irriterende ervan tot de orde. En gun onze leerlingen die twee uurtjes in de week waarin het eindelijk ook eens over hen mag gaan. Naast LO en - als ze geluk hebben - expressie, is er voor hen bitter weinig ruimte voorzien. Ik vind niet dat we het ons kunnen permitteren om hen die af te nemen om ideologische en politieke redenen.

Elke Verhelst (leerkracht katholieke godsdienst, Antwerpen)

CORRECTIES & AANVULLINGEN

Puzzel magazine. In de magazinepuzzel van dit weekend ontbreken twee getallen in het raster aan de linkerkant. In het tweede vakje van rij K moet 37 staan, in het tweede vakje van rij L 74.

SCOOP

LUCKAS VANDER TALEEN

'Steve Stevaert: Scheuren in de facade' (Humo, dinsdag)
Het sinds deze week niet langer 'onafhankelijke weekblad' *Humo* pakt uit met een snoeihard onderzoek naar de dubistere kant van Steve Stunt. Het is opvallend hoe de keuze voor een bepaalde journalistieke aanpak alles te maken heeft met het statuut en vooral de politieke macht van de geïnterviewde. Voor Stevaert nog de absolute numero uno van Vlaanderen was, zou een diepgravend investigatief artikel zo dit ondenkbaar zijn geweest en was *Humo* niet verder gegaan dan wat plagerige vragen. Het is nu eenmaal minder riskant op aangeschoten wild te jagen.

'Elio's Vlaams kan problemen geven' (Het Laatste Nieuws, dinsdag)
Na de langste regeringscrisis ooit wordt plots het

HET GAAT OM MEER DAN DE WOORDKEUZE

Euthanasie, het zal een voorwerp van discussie blijven, zolang de omschrijving ervan zo 'strafwettelijk' blijft, zegt **MARC COSYNS**. Terwijl uit de praktijk van

Stervensbegeleiding of levensbeëindiging?

MARC COSYNS
Wie? Huisarts, doceert medische ethiek en stervensbegeleiding aan de vakgroep huisartsgeneeskunde van de Ugent.
Wat? Mensen helpen sterven, het is een moeilijk maar intens proces, dat zorgvuldigheid vraagt van veel betrokkenen.
Waarom? Patiënten moeten erop kunnen rekenen dat die zorg er zal zijn, zodat hun dood juist aansluit bij hun leven.

'Nog tot mijn verjaardag? Moet het? Wat zal je dan zingen: lang zal je leven?'
'Waarom reager je altijd zo cynisch volwassene, Ilse?' vraagt haar papa.
'Moet ik nemen zoals jullie? Ik vind het zo oneerlijk dat ik moet doodgaan aan die verdornde kanker, maar ik voel dat ik niet meer kan. Ik zie jullie nog nauwelijks en ik wil niet wachten tot ik niets meer zie dan pijn.'
Hersentumor, na eerste operatie als genezen beschouwd. Er zijn nog drie operaties geolgd, ontelbare bestralingen en chemo's. Hier ligt ze nu, 27 kg met een buik als van een zwangere vrouw vol 'levermetaatjes'. Veertien wordt ze overmorgen.
'Waar is papa?'
'Zie je wel dat je ons nog ziet', antwoordt haar mama.
'Buiten sigaretje gaan roken?', zegt haar broer.
'Ik zal maar niet vragen dat hij stopt met roken als ik er niet meer ben...Morgen, kan het morgen? Dan kan iedereen er zijn.'
'Morgen', herhaalt ze zachtjes, 'en koester me nog wat in plaats van te hulten. Zie ik papa terug? Je ruikt naar sigaretten, papa.' 'I Was de laatste mijn kind', snikt hij.
'Ik zie jullie nog, wazig, maar toch allemaal', en ze valt in slaap.
'Moet er nu nog een andere dokter komen volgens die wet?' vraagt de vader verscheurd.
'Maak je daarover geen zorgen', zegt de verpleegkundige, 'morgen om 9 uur zijn de huisarts en ik hier, die oncoloog komt ook. Mocht er nog iets zijn vernacht, bel me maar.'
'Wist zij dat het de laatste keer was geweest dat ze ons allemaal zag?' vraagt de moeder om 3 uur 's nachts.

Op haar 80 wou ze al stoppen met alle aangeboden medische zorghandelingen, maar ze deed nog drie jaar dapper voor haar kinderen. De suikerziekte beperkte haar mobiliteit buitenshuis. De yoga-oefeningen probeerde ze nog thuis alleen, tot ook dat niet meer lukte. Voor bijkomende onregelmatige hartkloppingen in maart dit jaar voerde ze nog een diagnose, maar geen therapie meer in het ziekenhuis. Voor een progressieve geluucht in oktober werd ze verdere diagnose. Het stijgen van de bilirubine, die gele lichaamsgeftige stof, mocht bepaald worden om een idee te krijgen hoelang ze nog had om orde op zaken te stellen. Mocht ze vroeger in de te verwachten coma gaan, dan wou ze nog in leven blijven tot iedereen van de familie een groet had gebracht. Ze stierf in haar 'sociaal appartement', met zicht op haar boom in de herfst. Een zondag waarop haar zoon en dochter samen met haar waren zoals vroeger.

'Gelukkig hoeft "morgen" nu niet meer', snikt haar mama. "...is er nooit geen "morgen" meer voor haar, verdomme, vloekt de papa.

Vandaag warmt een interparlementaire Benelux-conferentie zich op in de Belgische Senaat over de euthanasiewetgeving en de verlaging van de leeftijdsgrens naar 16 jaar. In Nederland discussieert men in de Tweede Kamer over euthanasieteam en levensbeëindiging uit vrije wil vanaf de leeftijd van 70 jaar. Het verkeerde debat en een gemiste kans? Volgens de patiëntenrechtenwet wordt bij de minderjarige rekening gehouden met zijn leeftijd en maturiteit. 'Die rechten kunnen door de minderjarige patiënt die tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat kan worden geacht, zelfstandig worden uitgeoefend.' (art 12§1-2)
Bij kinderen en jongeren gaat men meestal tot uitersten van behandeling en stopt men pas in onderlinge samenspraak met het zorgverlenend team (wat in vaktermen *shared care decision making process* wordt genoemd). Dat proces en die beslissing zijn het essentiële, maar ook het moeilijkste. Het vraagt delicate zorgvuldigheid en interdisciplinaire overweging van zorgdoelstellingen binnen de context van de patiënt. Het overlegde moment van sterven is ondergeschikt aan het beslissingsproces om behandelingsstap te zetten. Dit helpen sterven kan nu wel met sedatie (Dormicum) met een gevoel van natuurlijk inslapen ofwel met naden (Pentothal) met het gevoel van een gezamenlijk afscheidsmoment. Van levensverkorting is in beide 'keuzes' niet echt sprake meer, omdat men meestal tot het uiterste van levensverlenging is gegaan.

Op haar 80 wou ze al stoppen met alle aangeboden medische zorghandelingen, maar ze deed nog drie jaar dapper voor haar kinderen. De suikerziekte beperkte haar mobiliteit buitenshuis. De yoga-oefeningen probeerde ze nog thuis alleen, tot ook dat niet meer lukte. Voor bijkomende onregelmatige hartkloppingen in maart dit jaar voerde ze nog een diagnose, maar geen therapie meer in het ziekenhuis. Voor een progressieve geluucht in oktober werd ze verdere diagnose. Het stijgen van de bilirubine, die gele lichaamsgeftige stof, mocht bepaald worden om een idee te krijgen hoelang ze nog had om orde op zaken te stellen. Mocht ze vroeger in de te verwachten coma gaan, dan wou ze nog in leven blijven tot iedereen van de familie een groet had gebracht. Ze stierf in haar 'sociaal appartement', met zicht op haar boom in de herfst. Een zondag waarop haar zoon en dochter samen met haar waren zoals vroeger.

Scoop kiest elke week een aantal citaten. Een met een kritische blik op sterke verhalen en hoe ze in de media gebracht werden.

Nederlands van de toekomstige eerste minister een item. Zelfs *Le Soir*, een krant die sinds mensenheugenis weinig heeft ingezet met de kennis van de andere landstaal, wijdt er een opiniepagina aan. *Het Laatste Nieuws* citeert dan weer Leterme, die zei dat een niet-perfecte kennis van het Nederlands een probleem kan zijn, maar de krant vervangt het woord 'Nederlands' in de titel door 'Vlaams'. Is dat een onbevust teken dat de plotsgevoeligheid voor de kwaliteit van het Nederlands van Di Rupo eigenlijk over iets helemaal anders gaat?

De weekendbijlage van La Dernière Heure
De hele oplage van de weekendbijlage van de krant verdwenen in de papierbak, omdat de directie op het laatste moment twijfels had over de betrouwbaarheid van een stuk over prins Laurent. In alleijer werd een nieuwe versie gedrukt, zonder het principe artikel. Het is bij mijn weten de eerste keer in de geschiedenis van deze sensatiekrant dat enige vorm van journalistieke ethiek wordt ingeroepen. De redactie is razend, de directie luistert naar verluidd liever naar haar adellijke aandeelhouders.

Prins Laurent (overal)
Vanwaar al die aandacht voor Laurent trouwens? Vooral aan Franstalige kant is de belangstelling overweldigend, met een 'onthullende' reportage op de RTBF en in alle kranten interviews met de auteurs van boeken over het fenomeen van Terveruren. Hoe komt het toch dat de pers zo gebiologeerd blijft kijken naar een volstrekt onbetekende prins, die zijn leven nog niet één belangwekkende daad heeft verricht en zelf een volstrekt onbegrijpelijk misprijzen etaleert voor de pers? Misschien is het imago van Laurent als enfant terrible een zorgvuldige constructie van Laken en speelt hij de ideale bliksemafleider.
Het vraag me af wat het resultaat zou zijn mocht de pers met evenveel journalistieke ijver achter kroonprins Filip aangaan.

'Wat gebeurde er echt met DSK?' (New York Review of Books, zaterdag)
In het Amerikaanse kwaliteitsblad mag een journa-

goede stervensbegeleiding blijkt dat dat niet zo hoeft te zijn.

levensbeëindiging?

© Claudio Rossol / s5

'Opzettelijke levensbeëindiging op verzoek', daar ga je als huisarts toch mee om als met zelfmoordpreventie

ger. Na een week van intense contacten, mede dankzij de palliatief vrijwilligster die het voor iedereen mogelijk maakte een plaats te geven aan haar stopzeten van behandelingen, haar geluucht en haar afgesproken sterven. Geen levensbeëindiging, maar stervensbegeleiding met palliatieve zorgvuldigheid in overeenstemming met haar levensverhaal. Ze verliet onze wereld met de woorden: 'Dank aan allen hier rondom mij en weet: waar ik ook naartoe ga, de chaos, of niets of het licht, het was goed en zo zal het ook zijn, tot altijd!'

list zijn licht laten schijnen over de affaire-DSK. Maar Edward Jay Epstein is ook de auteur van samenwerkingstheorieën, zoals over de moord op Kennedy, aanslagen op Fidel Castro of de waarheid over 9/11.
Ook nu weer doet hij wat er gedaan moet worden om zijn eigen grote geluk te bewijzen: hij etaleert verschillende feiten en suggereert een samenhang, die hij evenwel niet bewijst. Journalistiek volstrekt onbetrouwbaar dus, maar wel meteen overgenomen om de voorpagina van de Franse kwaliteitskrant *Le Monde*, die zo de eigen legendarische ethiek met veel gemak opzichschoof voor sensationele flutjournalistiek.

'Porsche sleurt een hond de dood in' (The Sun, maandag)
The Sun bracht het bericht over de chauffeur van een Porsche die een overstekende hond kilometerslang had meegesleurd. De ware toedracht doet al lang niet meer ter zake: de zeer lange leiband van de hond was rond de bumper gewikkeld geraakt en dat kon de chauffeur niet zien. *The Sun* liet hysterische getuigen zeggen dat de man de hond met een ijzeren staaf aan zijn auto had vastgemaakt. Het gevolg is wel dat de Porsche-man momenteel zo vaak de meest gehate persoon van Engeland is.

Stervensbegeleiding is een zorgrelatie tussen patiënten, hun naasten en zorgverleners, gebaseerd op interdisciplinaire richtlijnen en wetgevende omkadering, die registratie en toetsing faciliteert. Het logische gevolg is dat euthanasie - 'opzettelijke levensbeëindiging op verzoek' - daarin geen plaats is geen beëindigende heeft. Het is juist die strafwettelijke definitie die verwarrend veroorzaakt.
Wie deze definitie toch genegen blijft, kan zich misschien aansluiten bij die 116.871 Nederlanders die een petitie tekenden om 'uit vrije wil' op hun zeventigste gezond en wel uit het leven te kunnen stappen met de hulp van euthanasieteam, zoals dit in Nederland nu in de Tweede Kamer voorgesteld wordt. In België misschien een taak voor 'vergoede' Leifartens.
Van levensbeëindiging uit vrije wil bij 70-plussers' kan ik mij distantiëren. Ik wil dat proberen te voorkomen op dezelfde wijze als die waarop wij ons als huisarts inzetten bij zelfmoordpreventie. Patiënten en hun naasten moeten zich veilig weten. Ze moeten erop kunnen vertrouwen dat voor hen zal worden gezorgd op een zo autonoom mogelijke en solidaire wijze, zolang ze dat willen en zonder leeftijdsvervaldatum.
En ook moeten ze erop kunnen rekenen dat ze geholpen kunnen worden bij het sterven op de manier die hun eigen is.

'Er was zoveel geld... daarom was het zo leuk om voor Murdoch te werken' (International Herald Tribune, woensdag)
De bazen van het opgedoekte *News of the World* was zo geobsedeerd door hun oplage dat ze te allen prijze aan sensationeel nieuws wilden geraken. De krant van Murdoch had daar een reusachtig budget voor over. Een voormalig topjournalist getuigde in de rechtbank dat hij absoluut geen probleem had met illegale methodes.
Paul McMullan kraakte de mailbox van een ontvoerder meise en gaf zo haar ouders de valse hoop dat ze nog in leven was. 'Privacy is voor pedo's', besloot hij.
De verslaggever van de *Herald* versmeerde: 'Een verdediging waar je mond van open valt.'

'Zonder lachband kun je deze serie niet op Eén uitzenden' (Stany Crets over zijn serie 'Kiekiens' in De Standaard, woensdag)
Zelf houdt hij er niet van, maar Crets zit in de lachband wel als het ideale 'glijmiddel' voor een breed publiek'.
Als er een pavloiaanse reflex nodig is om mensen in Vlaanderen aan het lachen te krijgen, dan heiligt dat doel de middelen. Of hoe van kijkers kiekiens gemaakt worden.

HANS VANDEWEGHE SPORT EN SPEL

Hans Vandeweghe is journalist. Elke vrijdag fileert hij de sport uit binnen- en buitenland.

'Een voetbalwedstrijd is zwaarder dan een bergrit'. Hij sprak het uit met een beschaamdheid van hier tot ginder. Blij dat hij het kwijt was, de kwajongen. 'Eat your heart out, Michel Wuyts', dat toontje. En Ivan Sonck werd er door zijn kompaan ook bij geslept.
Wie 'hij' is, laten we even in het midden. Houwen we het op een voornaam voetbaljournalist, van het type dat ons er graag op wijst hoe een speler de bal met de zool speelt in plaats van met de wreef of de zijkant van de voet, in de hoop dat we allemaal tezamen een zucht slaken: 'Goh wat kent die veel van voetbal. Heeft zeker zelf nog gespeeld?'

Ja hoor; hij heeft zelf nog gespeeld, maar dat hebben ze allemaal, de voetballjongens, al dan niet in hun wildste dromen. Naarmate het collectief geheugen die voetbalexploiten is vergeten, wordt hun niveau met de jaren beter. 'Een voetbalwedstrijd zwaarder dan een bergrit'. Dat mag een gezaghebbend sportjournalist niet voor war poneren. En hij mag er zich niet afmaken met een bronvermelding als 'Raymond Verheijen heeft het gezegd.' Ik ken Raymond Verheijen een beetje en het zou mij zeer verwonderen dat hij dat zomaar uit de blue heeft geleend. Bij die excellente sportfysioloog, zoals ik hem ken, ging daar vast een hele redenering aan vooraf, maar die kregen we natuurlijk niet te horen, want dat past niet in het kraam van de snelle, licht verterbare hap.
Ter vergoelijking: ik frequenteer dezer dagen veel meer het wielrennen dan het voetballmilieu en daar doen ze uitspraken van diezelfde orde. 'Het voetbal is een spel, wielrennen is een sport.' Met alle respect, maar ook dat is klinkklare nonsens. Als er twee sporters niets met elkaar gemeen hebben, behalve bij ons hun publiek, dan wil wielrennen en voetbal. Alle sport op hoog niveau is moeilijk. Wat niet hetzelfde is als 'alle sport is even lastig', hoewel laatste een sportwetenschapper mij er toch heeft van kunnen overtuigen dat er, godbetert, zelfs een fysiologische kant zit aan curling.

Vergeleken met een wielrenner heeft een voetballer de conditie van een obese kassierster op een zucht van haar bruggpensioen

Niet alle sporten zijn fysiek even zwaar. Oké, en dan? Alsof dat de enige norm zou zijn. Het is vrij duidelijk dat voetballers die anderhalve minuut per wedstrijd aan de bal zijn (drie minuten in het middenveld van Barcelona), minder kilocalorieën verbruiken dan wielrenners. Dat heeft met de aard van de sport te maken: een voetballer die ver van de actie verwijderd is, sjokt in recuperatiehatslag rond. Wielrenners die naar een berg toerijden en geen rol van betekenis meer spelen, moeten wel mee met de hoop en zitten vaak al tegen de grens. En dan moeten ze nog eens bergop.
Ik geloof niet in die 8.000 kilocalorieën die ze zouden verbranden per bergetappe. In de wetenschap dat de absolute topvertoerders geen 300 kilocalorieën per uur kunnen halen uit hun voeding en in datzelfde uur er 700 tot 1.000 verbruiken, zal het eerder rond de 5.000 draaien. Dit is nog drie keer meer dan een voetballer, als hij daar al in de buurt komt. Bovendien kan de voetballer vijftien minuten lang recupereren tussen de twee enige cols van de dag.

Zet Contador bij Barcelona en hij houdt het geen vijf minuten vol. Laat Meiliers met een een uurlooptocht en hij waaert er na de eerste bocht af. Voetballers en wielrenners hebben andere fysiologische noden en hebben dus andere atletische eigenschappen. Vergelijken met een wielrenner heeft een voetballer de conditie van een obese kassierster op een zucht van haar bruggpensioen. Waar de maximale zuurstofopnamecapaciteit van de topvoetballer eindigt, begint die van de kermiscoureur. Is de voetballer daarom minderwaardig? Natuurlijk niet. Voetbal is een andere sport, gekenmerkt door zogeheten *intermittente* inspanningen: korte momenten die elkaar snel opvolgen met korte pauzes. In de Champions League leveren voetballers tegenwoordig één hoogintensieve inspanning per 45-50 seconden.
Wielrennen is fysiek zwaarder dan voetbal, zeker als je over een reeks bergen moet. Voetballen is dan weer moeilijker, omdat een ploegsport altijd moeilijker is dan een individuele sport, omdat tactiek een veel grotere rol speelt, omdat een bal de juiste kruik of versnelling geven omtrend veel complexer is voor de hersenen dan een trapas negentig keer per minuut doen rondraaien, omdat een tegenstander achter je aanloopt die je de bal wil afpakken en die je, als hem dat niet netjes lukt, met het grootste gemak een doodschop verkoopt. Sport voor dummy's, is dat geen gat in de markt?